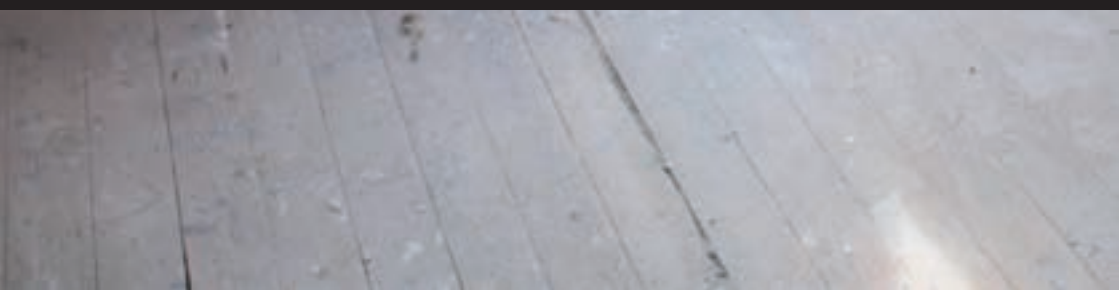

samen®

Amsterdamsche Coöperatieve Woningvereniging 'Samenwerking' B.A.

Maart 2017

De zolder als bergplaats
Fotoserie *wonen op zolder*:
Pat Kockelkorn

Inhoud

05 Redactioneel

06 Willem Drees

Onderduiker bij Samenwerking

12 Bestuurscolumn

Good governance en de kwaliteit van bestuur en toezicht

14 Wonen op zolder

Het verhaal bij de fotoserie

20 Het grote rondneuzen

Jan Vollaard kijkt rond in het woningaanbod

22 Herinneringsmonument

Tussenstand van zaken

24 ZorgSaam Zuid

Weet u de hulp te vinden?

26 Brieven van leden

Kanttekeningen bij de analyse van de verkiezingen

28 Wandeling

Estafettecolumn van Hugo Koolschijn

30 Uit het kantoor

Over verhuurderheffing, erfpacht, leegstand en ratten

Redactioneel

De redactie heeft de sprong gewaagd. De frequentie van SAMEN gaat dit jaar omhoog van drie naar vier nummers. Er komt naast dit maartnummer ook een nummer uit in juni, in september en in december. Met dank aan onze lezers die ons daarbij helpen door het insturen van verhalen, foto's en ander illustratiemateriaal.

De fotoserie gaat ditmaal over zolderbewoning. Inmiddels zijn er op drie plaatsen in onze hoogbouw zolders bij de daaronder gelegen woningen op de derde verdieping getrokken. Dat betekent een aanzienlijke vergroting van het woonoppervlak. Sommige oude droogzolders kunnen daardoor een betere bestemming krijgen dan die van opslagruimte of slaapkamers zonder sanitaire voorzieningen, die slechts via het gemeenschappelijke trappenhuis bereikbaar zijn. Iets voor u? Laat u inspireren door onze huisfotograaf.

'Bekende Samenwerkers uit het verleden', zo noemden wij de serie verhalen over illustere bewoners van Samenwerking. Het eerste verhaal, over Herman Wolf (de grootvader van Paul Scheffer), verscheen in maart 2014, het tweede verhaal, over Constance Wibaut, in maart 2015 en het derde verhaal, over Karel van het Reve, in maart 2016. Nu, weer een jaar later, is het de beurt aan Willem Drees. Hij was geen lid van Samenwerking en een tijdelijke bewoner. Lees het verhaal over zijn onderduik in de Gerard Terborgstraat tijdens de tweede Wereldoorlog. Suggesties voor nieuwe hoofdrolspelers in onze serie kunt u sturen naar samen@samenwerking.org.

Het doet ons deugd dat uw uitgelezen boeken in groten getale onderdak vinden in de Nieuwe Manhuispoort. De boekenkasten puilen uit. Meer kasten zijn nog altijd welkom.

De deadline voor het inleveren van bijdragen voor het juninummer is 1 mei.

04

05

Zolder wordt verbouwd tot extra verdieping van de woning

Willem Drees: onderduiker bij Samenwerking

Jacques Bettelheim

Samenwerking herbergde én herbergt veel BN'ers. Maar wat slechts weinigen weten, is dat oud-premier Willem Drees (1886-1988) in de oorlog ruim anderhalf jaar was ondergedoken in de Gerard Terborgstraat. Een portret van een markant politicus in oorlogstijd

06

Als Nederland in 1940 wordt bezet door de Duitsers, heeft de dan 53-jarige Willem Drees nog niet de statuur die hij later zal verwerven. Niettemin heeft hij zijn sporen als politicus al ruimschoots verdiend. Gepokt en gemazeld in de Haagse gemeentepolitiek – eerst als raadslid, later als wethouder – treedt Drees in 1933 toe tot de Tweede Kamer. Als zijn partij, de SDAP, in 1939 voor het eerst deel uitmaakt van de regering, wordt hij fractievoorzitter.

Gifpil

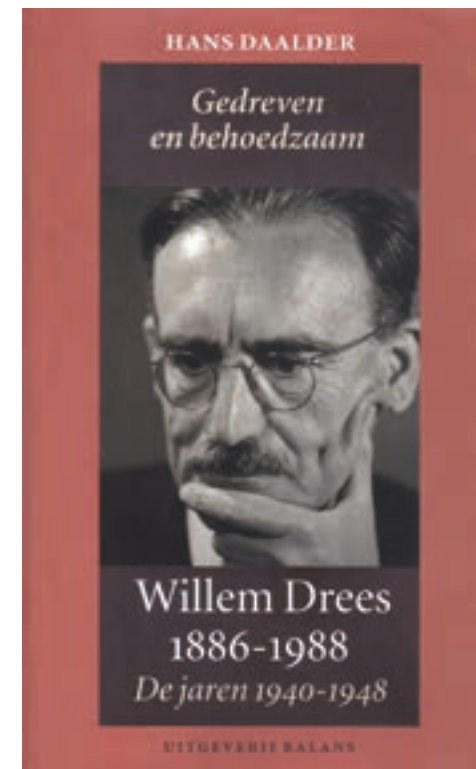
Kortom: de latere minister-president is bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog een prominent Nederlander. Als rechtgeaard sociaaldemocraat is hij overtuigd tegenstander van het nazisme. Drees realiseert zich terdege dat hij daardoor een potentieel doelwit is voor de bezetter. Hij is beducht voor arrestatie en foltering, en schaft als voorzorgsmaatregel een gifpil aan. 'Het was een capsule waarin blauwzuur zat', onthult hij als hij diep in de negentig is, 'hij kon erg lang heel blijven, zelfs als je praatte en hij achter je tanden verborgen was. Zou je echter worden bedreigd, dan had je een middel om direct een einde aan je leven te maken.' Arrestatie blijft de eerste maanden van de bezetting uit, maar op 7 oktober moet Drees er toch aan geloven. Hij krijgt twintig minuten om zaken te regelen en zijn koffer te pakken. Drees wordt te verstaan

07

gegeven dat zijn arrestatie bedoeld is als vergeldingsmaatregel voor de internering van Duitsers in Nederlands- Indië; niet als tegen hem persoonlijk gerichte maatregel. De gifpil laat hij daarom welbewust thuis: 'Ik wilde voorkomen dat ik in een moment van moedeloosheid in de verleiding zou kunnen komen.'

Buchenwald en Sint-Michiëlsgestel

Samen met andere vooraanstaande landgenoten belandt Drees als zogeheten *Ehrenhäftling* in concentratiekamp Buchenwald. Anders dan de gewone kampgevangenen staan de prominente gijzelaars niet bloot aan martelingen, dwangarbeid en hongersnood, en genieten ze zelfs enige voorrechten, zoals het ontvangen van boeken en kranten uit Nederland. Het blijft niettemin een leven achter prikkeldraad, en van enige privacy is geen sprake: noch op de slaapzaal, noch op de wasgelegenheid, noch op de open latrines, die worden aangeduid als 'de zevenzit'.

Drees brengt een jaar in Buchenwald door. Zijn van nature zwakke gestel, waarmee hij overigens de leeftijd van 101 jaar weet te bereiken, draagt bij aan zijn vrijlating. Van jongs af aan is hij maagpatiënt: hij maakt te weinig maagzuur aan en moet daarom voor iedere maaltijd een zoutzuuroplossing slikken. Als dat middel in het kamp op zeker moment niet voorhanden blijkt en Drees last krijgt van maag en ingewanden, vermoedt de kampeiding dat hij maagkanker heeft en wordt hij – voorzien van het predicaat *lagerunfähig* – ontslagen.

Een halfjaar laten de Duitsers hem met rust, maar in mei 1942 is het weer raak: Drees wordt voor de tweede maal als gijzelaar opgepakt, en ditmaal naar het Brabantse kamp Sint-Michiëlsgestel vervoerd. Wederom bevindt hij zich ‘in een talrijk en uitgelezen gezelschap’, zo schrijft hij zijn vrouw To. Ook al duidt hij de bejegening die hem ten deel valt aan als ‘correct en hoffelijk’, To onderneemt direct actie: zij schrijft een brief aan de bevelhebber van de Sicherheitspolizei en verzoekt hem – onder verwijzing naar Drees’ maagproblemen – ‘te bevorderen dat hij zo spoedig mogelijk weer wordt vrijgelaten’. De brief mist zijn uitwerking niet: een week na zijn internering is Drees vrij man.

o8

Onderduik

De twee periodes als gijzelaar brengen Drees tot een conclusie: om te voorkomen dat hij wederom wordt opgepakt, zal hij moeten onderduiken. Al staat hij officieel als *lagerunfähig* te boek, hij realiseert zich dat hij zich in een kwetsbare positie bevindt. De keuze voor de onderduik valt op de Gerard Terborgstraat 36 huis: de woning van zijn in 1936 gescheiden zuster Bets, die daar woont met haar twee zonen en haar hoogbejaarde moeder.

Drees' onderduikadres anno 2017
foto: Pat Kockelkorn

In het weekend van 6 en 7 februari 1943 neemt Drees zijn intrek bij zijn zus. De rust is van korte duur: al op 9 februari is er een inval in de woning aan de Gerard Terborgstraat. Drees bevindt zich in zijn slaapkamer en hoort achter de suitendeur mannen binnenkomen van wie er een Duits spreekt. Al snel blijkt echter dat het niet om de politicus is te doen. De Duitsers houden razzia's als

represaille voor de moord op de vrouw van een NSB'er, en richten zich daarbij op middelbare scholieren en studenten. Neef Leo, een van de zonen van Bets, moet mee naar het bureau van de Sicherheitsdienst in de Euterpestraat (de huidige Gerrit van der Veenstraat), waar hij samen met de andere opgepakte jongelui zeven uur moet staan, maar vervolgens snel vrijkomt.

o9

De Gerard Terborgstraat zoals Drees hem gekend heeft
foto: archief Samenwerking

Onvoorzichtig gedrag?

Doet Drees er verstandig aan om in deze turbulente tijd, waarbij razzia's aan de orde van de dag zijn, bij familie onder te duiken? Maakt hij het de Duitsers hierdoor niet te gemakkelijk hem op te sporen? Zelf beschrijft hij later dat hij dit risico onderkende, maar niet groot achtte: ‘Te verwachten was dat de Duitsers zouden beginnen met te zoeken in mijn woning in Voorburg en dan kon ik tijdig telefonisch worden gewaarschuwd om naar een ander adres te gaan’. Niettemin vindt zijn andere zus, Iet, hem onvoorzichtig in zijn doen en laten. Drees beweegt zich tijdens zijn onderduik vrij over straat, en Iet schrijft hem op 17 maart 1943 in een brief waarschuwende woorden: ‘Via een omweg hoorde ik van iemand hoe je zóó luid had gesproken tegen een mogelijk wat hardhoorigen metgezel, dat binnen alles woordelijk te verstaan was’. Op zeker moment wordt de grond van de Gerard Terborgstraat Drees toch te heet onder de voeten. Hij zoekt en vindt kort voor

Dolle Dinsdag (5 september 1944) een ander en veiliger onderduik-adres: bij een vriendin van zijn vrouw aan de Tweede Kostverlorenkade. Die verhuizing wordt hem evenwel bijna noodlottig: op 19 december loopt hij in een ondoordringbare mist in de Kostverlorenvaart. De knijpkat die hij in zijn hand heeft, is zijn redding: een brugwachter werpt hem een touw toe, waardoor hij op de kant gehesen kan worden. Het vuile koude water bezorgt hem dysenterie, maar daarmee komt hij er genadiger van af dan vier anderen, die in de decembermist de verdrinkingsdood vinden.

Na de oorlog

Drees overleeft de oorlog. Sterker nog, zijn *finest hour* moet nog aanbreken. De bevrijding in mei 1945 vormt de opmaat voor zijn carrière als staatsman. Hij neemt als minister van Sociale Zaken zitting in het eerste naoorlogse kabinet, geleid door Willem Schermerhorn, en voert de Noodwet Ouderdomsvoorziening in, die hem de bijnaam Vadertje Drees oplevert. Anders dan menigeen denkt is Drees niet 'de minister van de AOW', want die wordt pas in 1957 van kracht. Van 1948 tot en met 1958 leidt hij vier kabinetten, en heeft hij te maken met kwesties als de wederopbouw, de onafhankelijkheid van Indonesië en de affaire-Hofmans, die bijna het einde van de monarchie betekent.

Na zijn langdurige premierschap wordt Willem Drees minister van Staat. Hij wordt samen met zijn To tot diep in de jaren zestig gesignaleerd in de Gerard Terborgstraat. Bewoners uit die tijd zien het onopvallende, oer-Hollandse echtpaar met enige regelmaat op bezoek gaan in het benedenhuis op nummer 36. Drees' moeder gaat in 1954 op 95-jarige leeftijd heen; zuster Bets is tachtig als ze in 1968 overlijdt. De banden met Amsterdam, de geboortestad van Drees, zijn daarmee doorgesneden. In zijn woning aan de Haagse Beeklaan slijt hij zijn oude dag en verwisselt hij twintig jaar later het tijdelijke voor het eeuwige; vrijwel doof, vrijwel blind, maar tot het laatst kraakhelder.

Bronnen:

- Gedreven en behoedzaam. Willem Drees (1886-1988), De jaren 1940-1948, door Hans Daalder
- Stadsarchief Amsterdam

11

Het was 20 november 2016. De eerste herfststorm raasde over Amsterdam. Om 13.15 uur twitterde de brandweer: "Boom op auto in Zuid. Ook op de

Reynier Vinkeleskade is een auto beschadigd door een vallende boom." De eigenaresse stuurde ons deze foto.

Naar een toekomstvast bestuur en toezicht

In juni 2016 is het beleidsplan van Samenwerking “Midden in Amsterdam” vastgesteld. Daarin worden de grote lijnen behandeld van het beleid dat wij de komende jaren willen voeren. Waar willen wij als vereniging naartoe? In het beleidsplan werd niet ingegaan op de governance van Samenwerking: de wijze van besturen en de afstemming tussen de verschillende betrokken organen: bestuur, ledenraad en algemene ledenvergadering.

12

Het beleidsplan gaat over het wat, de governance over het hoe. Het hoe betreft dus de bestuurlijke inrichting van de vereniging. Die is al vele decennia hetzelfde, terwijl de wereld om ons heen in rap tempo veranderd is. Dat geldt na een reeks schandalen (Vestia, Amarantis, Meavita) ook voor de opvattingen hoe maatschappelijke organisaties bestuurd moeten worden en op welke wijze inhoud moet worden gegeven aan het toezicht op het bestuur. Het verenigingsrecht ontwikkelt zich ook.

Wij vinden het van belang om diepgaand en zorgvuldig over deze vraag naar de bestuurlijke inrichting na te denken, in dialoog met de leden: we blijven een coöperatie.

Het gaat daarbij om onderwerpen als: wie ontwikkelt beleid, wie is daarbij betrokken, wie stelt het vast, wie voert het uit, wie controleert wie en op welke manier? Hoe zorg je dat de belangen van huurders goed tot hun recht komen en hoe zorg je tegelijkertijd dat het langetermijnbelang van de continuïteit van de vereniging en ons bezit voor alle leden (dus niet alleen de huidige huurders) gewaarborgd wordt?

Wij zeggen daarmee niet dat al deze zaken nu niet goed geregeld zijn, maar we ervaren wel knelpunten in de kwaliteit van bestuur en toezicht en in de afweging van korte- en langetermijnbelangen. Wij vinden het bijvoorbeeld vreemd dat het bestuur van een in samenstelling meer diverse vereniging wordt overgelaten aan vijf gepensioneerde mannen die niet op basis van vereiste deskundigheid zijn geselecteerd, maar op grond van het feit dat zij zich bij verkiezingen beschikbaar hebben gesteld en in de ogen van het beperkte aantal leden dat van hun stemrecht gebruikmaakt een enigszins overtuigend cv hebben. Wij zijn van goede wil, maar is dat genoeg? De scheidslijnen tussen waar het bestuur en waar het toezichthoudend orgaan over gaan leiden tot discussies. En: is het logisch dat het toezichthoudend orgaan zichzelf ook ziet als belangenbehartiger van de huurders?

Wij willen met een frisse blik kijken naar deze en vergelijkbare vragen en we willen dat vorm laten krijgen door leden ruim de gelegenheid te bieden hun inbreng te leveren. En we willen de vereiste tijd nemen: de rest van dit jaar.

13

Als stap in dit traject hebben wij het voornemen, naar analogie van de Werkgroep Beleidsverkenning die het beleidsplan mee heeft helpen voorbereiden, een Werkgroep Bestuur en Toezicht in te stellen. Deze werkgroep, die naar ons idee zal bestaan uit enkele bestuurs- en ledenraadsleden, aangevuld met op dit terrein deskundige en belangstellende leden van de vereniging en een externe deskundige, zal de brede discussie met leden, ledenraad en algemene ledenvergadering moeten voorbereiden.

De uitkomst kan verschillende kanten opgaan: misschien blijft wel veel bij het oude, maar het is ook mogelijk dat de wijze waarop de vereniging wordt ingericht op een aantal punten ingrijpend verandert. Dat is medeafhankelijk van de inbreng van u als leden. Uiteindelijk zullen veranderingen hun beslag moeten krijgen in gewijzigde statuten, maar dat is wat ons betreft het sluitstuk en niet het hoofdonderwerp van discussie. Als ook de ledenraad instemt met deze werkwijze gaan wij geïnteresseerde leden oproepen mee te doen in de dialoog. Hou die oproep in de gaten!

Wonen op zolder

Els van Eijden

Cas en Lieneke Franchimont wonen met hun kinderen Sebas (9) en Pepijn (5) sinds zes jaar in de Gerard Terborgstraat. Zij wonen op een mooi punt met uitzicht over de Hobbemakade. Cas is geboren in het spiegelhuis van hun huidige huis en is dan ook aan de buurt verknocht. Maar hun huis werd te krap en daarom kwamen zij - dankzij het stukje in Samen over de familie Driessen (Wonen op zolder van november 2014) - op het idee om te onderzoeken of een deel van de zolder bij hun woning betrokken kon worden.

Samenwerking werkt hier graag aan mee, omdat er zo jonge gezinnen voor de buurt behouden kunnen blijven. Wel worden er diverse voorwaarden gesteld omdat er voldoende terugverdienmogelijkheden moeten zijn. De zolderbewoning speelt - naast de hier genoemde zolders - ook nog op drie andere adressen, waarvan er twee nog in aanvraag zijn.

De familie Franchimont ging eerst op bezoek bij de familie Driessen om hun zolderbewoning te bekijken. Daarna gingen zij zelf op een plan broeden. Dit proces werd versneld toen afgelopen zomer hun onderburen vertrokken. Hierdoor konden zij én makkelijker de zolderruimte herindelen én tijdelijk naar de vrijgekomen woning verhuizen tijdens de verbouwing. Volgens Sven Hermens, hoofd van de technische dienst, 'een gouden kans'.

Cas en Lieneke schakelden vervolgens voor deze ingrijpende operatie architect Paul Salomons in, die ook bij Samenwerking woont. Zij kennen elkaar via de kinderen. Paul Salomons is, net als de familie Franchimont, liefhebber van de Amsterdamse School en draagt het bezit van Samenwerking een warm hart toe. Na diverse overleggen met Samenwerking, de aannemer van Seku Bouw en Paul Salomons begonnen de werkzaamheden.

14

Boven: Badkamer in aanbouw
Onder: De familie Franchimont op de nieuwe inpandige trap

15

Overloop op de zolderverdieping

Toen wij de woning bezochten in januari, zaten ze nog midden in de verbouwing, maar het casco stond inmiddels als een huis. Het resultaat is een prachtige dubbele bovenwoning met veel open ruimtes en met aandacht voor de kenmerkende details van de architect van het woningblok, J.C. van Epen. Je komt binnen op 3-hoog in een fraaie hal met de nieuwe interne trap, met de bekende hartjes in het houtwerk. Voor de keuken aan de achterzijde (ook op 3-hoog) zijn een kleine slaapkamer en de oude keuken samengevoegd. De andere twee slaapkamers worden een werk- en logeerkamer. Deze laatste is groter geworden door de voormalige badkamer eraan toe te voegen.

Op de oude zolder zijn drie slaapkamers met dakramen, een ruimte voor was- en droogmachine en de nieuwe badkamer gemaakt. Alle vernieuwingen zijn ook hier zo veel als mogelijk aangebracht in de stijl van Van Epen. De bergruimtes voor 1- en 2-hoog zijn blijven bestaan.

18

Uiteraard leidt deze verbouwing tot een huurverhoging voor de bewoners. Samenwerking betaalt de cascokosten. De familie Franchimont heeft op een groot aantal punten voor duurdere oplossingen gekozen, zoals de keukeninrichting, de ruimere trap en de badkamer. Die betalen ze dan ook zelf. Ook de structurele aanpassingen op de oude woonverdieping zijn door henzelf gefinancierd en in nauwe samenwerking met de aannemer uitgevoerd.

Cas, Lieneke, Sebas en Pepijn zijn heel blij dat ze dankzij de verdubbeling van hun leefruimte kunnen blijven wonen in deze bijzondere buurt. Als deze Samen uitkomt, zullen ze alweer terugverhuisd zijn. Ze nodigen bij dezen bewoners die met hetzelfde idee spelen van harte uit om een kijkje te komen nemen!

19

De inpandige trap verbindt de derde verdieping met de zolder

Het grote rondneuzen

Jan Vollaard

Elke eerste week van de maand is het een heerlijk genoeg voor veel Samenwerkingleden. De meesten van ons hebben al een prachtige woning en zijn helemaal niet op zoek. Toch wordt er reikhalzend uitgekeken naar het maandelijks mailtje met de titel Woningaanbod ACW “Samenwerking”.

20 Dat de naam van onze vereniging tussen aanhalingstekens wordt geschreven moet er bij de oprichting in 1908 per ongeluk zijn ingeslopen. Aanhalingstekens worden soms gebruikt om ironie uit te drukken, leert Wikipedia. Voorbeeld: Wegens “ziekte” ging hij niet naar zijn werk. De Nederlandse Taalunie geeft aan dat dit gebruik van aanhalingstekens voorkomt en toegestaan is, maar adviseert toch om het niet te doen omdat aanhalingstekens normaliter een citaat aangeven. Aangezien er geen enkele reden is om met ironie over onze kerngezonde vereniging te spreken, zullen we het maar houden op een hardnekkig taalfoutje van de oprichters van de Amsterdamse Coöperatieve Woningvereniging “Samenwerking” B.A.

Enfin, terug naar collectieve heimelijke genoegens. Inloggen bij samenwerking.org en doorklikken naar Woningaanbod brengt ons bij de huizen die pakweg een maand later voor nieuwe bewoners beschikbaar komen. Soms is het er maar één, soms zijn het er vijf of meer. Vaak zijn het woningen in de J.M. Coenenstraat of de Gerard Terborgstraat, want dat zijn nu eenmaal de langste straten met de meeste huizen. Het maandelijks mailtje met foto's, plattegronden en huurprijzen stelt woningzoekenden in staat om al bij voorbaat een keuze te maken, vaak met de vingers gekruist. Willen we een groot huis, willen we een relatief lage huur, willen we begane grond of is driehoog geen bezwaar? Voor die mensen begint het grote anticiperen, want na de kijkdag kan er worden ingeschreven en

bepaalt het lot (of liever de hoogte van het inschrijvingsnummer) of het huis van je dromen in je schoot valt.

De kijkdag, op woensdagmiddag tussen twaalf en twee, is een bron van vreugde voor het niet actief zoekende Samenwerkinglid met tijd over. Twee uur per maand staan de deuren van de vers gerestaureerde of nog in verregaande staat van verbouwing verkerende huizen wagenwijd open en begint het Grote Rondneuzen. Je ziet het vaak al aan de fietsen die op ongebruikelijke plekken geparkeerd staan voor een open voordeur: hier kan vrijelijk worden rondgebanjerd in een huis waar volgende maand iemand anders woont. Sommige mensen komen om zich te vergapen aan wat ze niet hebben: een mooiere badkamer, een handiger ingerichte keuken of juist een indeling met heel veel kleine hokjes waar je niet eens een bed in kwijt zou kunnen. Altijd leuk om, als je bijvoorbeeld in de Roelof Hartstraat woont, rond te lopen in een huis waarvan de plattegrond precies gespiegeld is aan die van jou.

21

Bij Samenwerking is het elke maand twee uur lang Open Monumentendag voor mensen die het bewuste mailtje hebben ingezien. Er zijn prachtige atelierwoningen, er is een huis met een woonkamer zo groot als een balletstudio, er zijn panden met drie verdiepingen en er zijn villa's waar je een groot Syrisch of Afgaans vluchtelingen gezin in kwijt zou kunnen. Behalve nieuwsgierigheid wakkert de kijkdag het saamhorigheidsgevoel aan. Hier wonen wij met z'n allen, zo mooi is het hier en deze woning gunnen wij aan de mensen die dat het meest verdiend hebben. Omdat ze bijvoorbeeld het langst hebben gewacht of omdat ze wegens ziekte of invaliditeit voorrang krijgen bij een woning op de begane grond.

Extra leuk en zeker geen uitzondering is het om directeur Evert Bartlema op zo'n kijkmiddag tegen het lange lijf te lopen, vaak in een vrolijk bloemetjesoverhemd. Hij is altijd in voor een praatje en weet de *ins and outs* van de verbouwing, de nieuwe badkranen en algemene zaken die de leden van zijn exclusieve club aangaan. Zelf vind ik het altijd erg grappig om de nijvere bouwvakker die op zo'n woensdagmiddag twee uur ter bewaking in de woning geparkeerd is, te zeggen dat hij de deur dicht kan gooien. “Stuur ze allemaal maar naar huis. Ik neem het!” [\(vervolg op pagina 22\)](#)

(vervolg van pagina 21)

Zo'n man lacht dan meestal een beetje meewarig, want hij weet ook wel hoe het zit. Bij mij heeft die flauwe grap één keer goed uitgekapt. Leuk om te weten dat er hier ook mensen hebben rondgeneusd in mijn kasten, mijn badkamer en mijn berging. En nu woon ik er, driewerf hoera!

Tot slot de enige juiste manier om Samenwerking zonder ironie tussen aanhalingstekens te zetten. Hoe heet die woningbouwvereniging van jou? "Samenwerking."

Herinnerings- monument Samenwerking 1940-1945

22

Ido Abram, Guus Luijters, Dorine Winkels
(Namens het initiatiefcomité)

Er is weer veel te melden over de voortgang van het monument om bewoners van Samenwerking die slachtoffers werden van het naziregime in WO II te gedenken. In totaal gaat het om 169 mensen.

De plek is veranderd

De oorspronkelijk beoogde plek op het pleintje J.M. Coenenstraat/ Gerard Terborgstraat gaat niet door. Het was ondoenlijk om met handhaving van de huidige functies auto-, fietsen- en scooter-parkeren, reclamezuil en afvalcontainers het pleintje zo in te richten dat er een rustige plek voor ons herinneringsmonument

gecreëerd zou kunnen worden. De nieuwe plek wordt nu het lege stuk muur aan Het Nieuwe Huis aan het eind van de Gerard Terborgstraat recht tegenover de Daniël de Langestraat. Hiervoor moest wel weer een nieuwe omgevingsvergunning worden aangevraagd.

Financiën

Intussen hebben we ook de financiering nagenoeg rond. Totaal komen de ontwerp- en productiekosten inclusief een bankje op iets meer dan 16.000 euro exclusief btw. We hebben een eindspurt moeten nemen om de nodige financiën binnen te krijgen. We wachten nog op de uitslag van een subsidieaanvraag bij de bestuurscommissie Zuid. We hebben er vertrouwen in dat we de benodigde gelden bij elkaar krijgen.

Onderhoudswerkzaamheden

Begin maart 2017 start Samenwerking met grootonderhoudswerkzaamheden aan de buitenschil van Het Nieuwe Huis (gevelherstel, schilderwerk) en de Gerard Terborgstraat. De werkzaamheden starten aan de Nieuwe Huiszijde van de Gerard Terborgstraat. Het aanbrengen van het monument kan pas gebeuren als de onderhoudswerkzaamheden op die plek klaar zijn. Hierdoor zullen wij de datum van 4 mei 2017 niet halen. De onthulling zal derhalve op een later tijdstip plaatsvinden. Wij verwachten dat dit nog voor de zomer van 2017 zal zijn.

23

ZorgSaam Zuid: uw adviseur voor thuiszorg in de buurt

Anneke van de Kieft

Wat voor hulp is er mogelijk na mijn ziekenhuisopname? Kan iemand mij helpen bij het douchen? Hoe voorkom ik dat er iedere dag een andere thuishulp komt? Sommige mensen hebben ondersteuning nodig om zo lang mogelijk verantwoord thuis te kunnen blijven wonen, andere willen slechts hulp voor een korte periode. Maar weet u de hulp te vinden? Misschien is het lidmaatschap van ZorgSaam Zuid iets voor u.

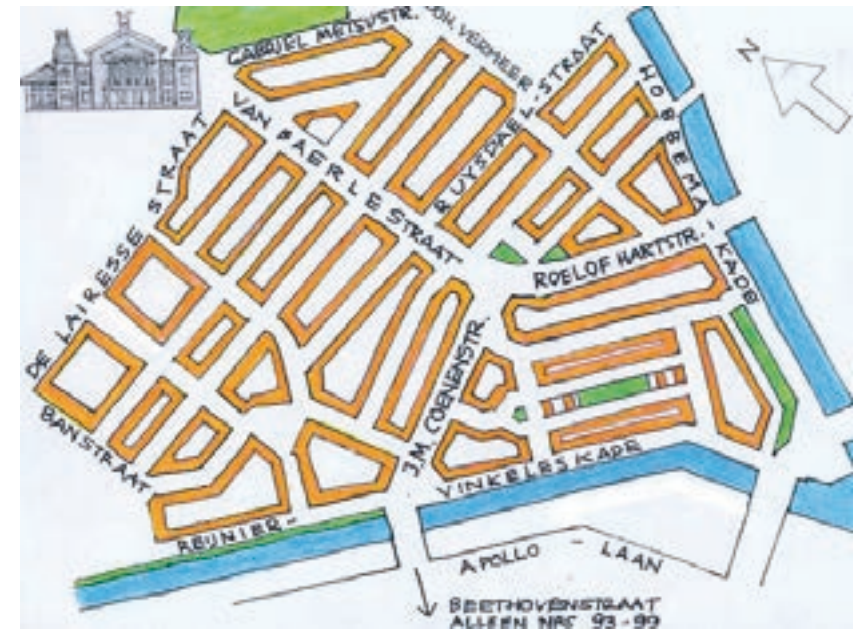
24

De overheid verandert voortdurend de regels in de (thuis)zorg, waardoor we vaak niet meer weten wat de mogelijkheden en onmogelijkheden zijn. Maar ook zorgverleners weten soms onvoldoende hoe het zit of hebben geen tijd om uitgebreid te adviseren. Leden van ZorgSaam Zuid kunnen daarom terugvallen op een eigen zorgadviseur. Deze gekwalificeerde wijkverpleegkundige kan adviseren bij vragen over thuis (blijven) wonen of tijdelijke zorg en ondersteuning na bijvoorbeeld een ziekenhuisopname. Kwaliteit is daarbij een belangrijk uitgangspunt. Daarnaast kan de zorgadviseur helpen bij bijvoorbeeld het aanvragen van professionele thuiszorg of bij de keuze van hulpmiddelen.

ZorgSaam Zuid spant zich ook in om de kwaliteit van de zorgvoorzieningen in de wijk te behouden en te verbeteren. Op dit moment onderzoekt een werkgroep de mogelijkheden voor kleinschalig wonen in onze buurt voor mensen met dementie.

De coöperatieve vereniging ZorgSaam Zuid is werkzaam in ruwweg het gebied van Samenwerking, en daarnaast in enkele naburige straten. De leden (op dit moment 296) komen tweemaal per jaar bij elkaar om samen de koers te bepalen. Op die avonden zijn er ook gastsprekers: specialisten op het gebied van relevante thema's. Daarnaast verschijnt er regelmatig een digitale nieuwsbrief. Leden zonder internet krijgen alle informatie op papier in de brievenbus. Het lidmaatschap voor 2017 kost € 30,00. U kunt zich aanmelden via de website of bellen met 06 4767 1800. Meer informatie: www.zorgsaamzuid.nl

25

Het gebied waar
ZorgSaam Zuid actief is.

Kanttekeningen bij “Wie hebben er op 9 september gestemd?” (n.a.v. SAMEN november 2016)

Lucie Zuiderwijk

26

”Het aantal jaren dat men lid is correleert uiteraard hoog met de leeftijd.” In die zin klopt deze veronderstelling dat niemand jonger wordt terwijl het lidmaatschap langer duurt. Echter de veronderstelling lijkt ook te zijn dat iedereen die lid wordt dat rond zijn/haar 18de tot 25ste zou doen. Dat echter klopt niet met de ontwikkeling van het aantal leden en de eisen die in de loop der jaren aan toetredende leden gesteld werden.

In 1978 werd begonnen met het kindlidmaatschap, maar loste die toetreding niet op dat een groot aantal huizen te huur aangeboden werd waarvan een aantal niet aan de zittende leden verhuurbaar bleek. Dus werd het lidmaatschap opengesteld voor “buiten”. De buitenleden werden geballoteerd en bij hen vond ook een inkomenstoets plaats (5 keer de “kale” huur bij Samenwerking). Verondersteld mag daarmee worden dat die groep die toetrad van ± 250 nieuwe leden boven de 30 was (categorie 35 tot 40 jaar lid, maar in leeftijd nu 65 en ouder). In 1982 – 1984 werden ruim 1300 (nu 30 tot 35 jaar en 35 tot 40 jaar lid) en in 1995 ruim 500 leden vanbuiten toegelaten (20 tot 25 jaar lid). Ook bij hen werd een inkomenstoets op basis van het toenmalige huurprijsniveau afgenomen, dus ook daar mag verondersteld worden dat zij toen een leeftijd van boven de 30 jaar hadden.

Vanaf 1980 tot 2012 werden ook partners als lid toegelaten, niet alleen bij overdracht lidmaatschap vanwege overlijden van het lid. Ook van die partners mag je veronderstellen dat het meestal geen twintigers waren, maar meer in de leeftijdscategorie van het lid zelf en onduidelijk welke leeftijd die op dat moment hadden.

Zelfs kinderen van leden hebben bij toetreding tot het lidmaatschap niet altijd een leeftijd beneden de 25 jaar. Er zijn ruim 40-jarigen die lid worden op basis van het lidmaatschap van een van hun ouders, ten behoeve van het lidmaatschap van hun eigen kinderen, die dan misschien al tieners zijn.

In de periode dat het lidmaatschap alleen openstond voor familie-relaties van leden (tussen 1985 - 1994 en sinds 1996, ± 2.250 nieuwe leden) mag dus ook niet verondersteld worden dat elk nieuw toegetreden lid een leeftijd had van beneden de 25 jaar. Ruim 300 nieuwe leden (± 15%) waren “partner van” en dus zonder meer ouder.

27

Het idee dat er een duidelijke correlatie zou bestaan tussen de leeftijd van de leden en hun lidmaatschapsduur moet dus behoorlijk gerelativeerd worden en zou misschien zelfs ontkend moeten worden.

Naschrift redactie

De correlatiecoëfficiënt varieert tussen -1 en +1. Omdat Lucie Zuiderwijk gereede twijfel zaait of er wel een duidelijke correlatie bestaat tussen de leeftijd en de lengte van het lidmaatschap, hebben we het laten uitrekenen. Van 16½% van het ledenbestand is geen geboortedatum bekend. Die leden zijn dus niet meegenomen in de berekening. De correlatie blijkt +0.79 te zijn (met dank aan chef de bureau Jeroen Reuver). Onze veronderstelling dat het aantal jaren dat men lid is hoog correleert met de leeftijd klopt dus. Lucie Zuiderwijk geeft wel een informatief inkijkje in het leden-beleid van Samenwerking over de laatste vier decennia.

Wandeling

Hugo Koolschijn

De dagelijkse wandeling van de supermarkt naar het hart van Samenwerking stemt de oudere bewoner weemoedig. Om te beginnen was die supermarkt er nog niet toen hij veertig jaar geleden in een huis van de vereniging kwam wonen. In de laagbouw waren de viswinkel en de boekhandel gevestigd. Ze zijn er nog steeds, de viswinkel in een hoog nieuw gebouw, de boekhandel aan de andere kant van de Beethovenstraat, waar destijds nog delicatessenwinkels waren en een grammofonplatenzaak. Op de hoek van de Corellistraat waren nog tijdschriften te koop, op de hoek van de Apollolaan tapijten.

28

Op de brug over het kanaal ziet de bewoner de Vinkeleskade, waar hij lang gewoond heeft. In zijn herinnering waren er toen meer eenden en meer narcissen in het voorjaar. Een jongen voer met zijn kano op en neer. Het uitzicht was prachtig. Het gebouw van de Sociale Verzekeringsbank leek een groot schip. Hij steekt over, links staan nog steeds de monumentale bomen, rechts is het driehoekige pleintje, al een paar keer van gedaante veranderd. Hoe het aanvankelijk was, weet hij nu niet meer.

Zijn eerste woning was vlakbij, parterre, aan de oneven zijde van de J.M. Coenenstraat. De burens waren zeer vriendelijke oude dames, die daar misschien al woonden vanaf de jaren dertig. 's Ochtends vroeg hoorde je hun radio, 'hier is de radionieuwsdienst, verzorgd door het ANP'. Als je de weersvoorzichten nog eens wilde horen, draaide je 003. Voor het huis passeerde zelfs lijn 5 nog niet, wel veel donkerrode stadsbussen, die bijvoorbeeld '65' en '66' heetten.

Doorlopend in de richting van het Roelof Hartplein, waar nog een Chinees restaurant was in plaats van het druk beklante café, gaat

hij voorbij aan de Harmoniehof, waar veel familie en kennissen woonden en vaak trappen werden beklommen. Op het volgende gedeelte van de straat had hij ook gewoond, nu driehoog. Aan de straatkant keek hij uit op de kruinen van bomen. Dat maakte het verhuisd zijn een beetje overzichtelijk. Aan de achterkant van het huis was een binnentuin met hoge berken. Ze wiegden slank heen en weer. Als het hard waaide, bogen ze, hem nederig begroetend. Walter, die ook aan de kade woonde, noemde het uitzicht op de achterbalkons en de vensters van de Harmoniehof en de Daniël de Langestraat ritmisch. Dat woord hoorde hij voor het eerst gebruiken in dat verband. In de Gerard Terborgstraat woonde ook familie die vaak gebruikmaakte van het postkantoor naast de fietswinkel. Daar was het ouderwets behaaglijk. Hij slaat rechtsaf de Roelof Hartstraat in. Daar woonde hij niet zo lang. Hij was vaak om half acht 's ochtends de eerste klant in de ontbijtwinkel.

29

Het laatste deel van de wandeling was door de poort, naast Samenwerking, langs de oude bakfiets, door de grote binnentuin en door een volgende poort terug naar de Vinkeleskade. Soms werd daar geschaatst. Ooit was het ijs voor het eerst zó betrouwbaar dat hij met zijn zoon rechtstreeks naar de kleuterschool kon lopen. Dat was een unieke sensatie. Nu moest hij langs het water weer terug naar de supermarkt voor sigaretten die hij was vergeten te kopen. Wat zou er geworden zijn van het meisje dat bij het driehoekige pleintje huilend haar boeken en schriften bij elkaar zocht die uit haar schooltas waren gevallen? Haar fiets lag op de grond. Het was heel erg koud.

Hugo Koolschijn geeft het stokje door aan voormalig onderwijzeres en lerares Nederlands Manna Mulder.

Uit het kantoor

Evert Bartlema

Hoewel we meestal druk zijn met de zaken in ons eigen dorp (onderhoud en beheer, woningaanbod, discussies in de ledenraad over uiteenlopende kwesties als governance, huurbeleid en de begroting), komen er nu ook vanbuiten belangwekkende dingen op ons af.

30 Om te beginnen goed nieuws: eind december heeft de Eerste Kamer bij de evaluatie van de **Verhuurderheffing** vrij plotsklaps besloten dat de heffing per 1 januari 2018 niet meer van toepassing is op rijksmonumenten. Dat slaat op 85% van ons bezit. En omdat aanvullend ook nog is besloten om pas boven 50 woningen te gaan heffen, zijn we vanaf volgend jaar vrijwel van de heffing af. Dat scheelt ons komende jaren zo'n € 800.000 per jaar.

Het slechte nieuws gaat helaas ook over geld. Over heel veel geld. Het door de gemeente voorgestelde **nieuwe (eeuwigdurende) erfpachtstelsel** leidt volgens de huidige voorstellen tot een grondwaarde die zo'n 22,5 x hoger ligt dan de grondwaarde waarvoor we in 1988 een erfpachtcontract afsloten (dat we voor 50 jaar hebben afgekocht). Een eerste berekening wijst uit dat we in 2038 per jaar een canon zouden moeten gaan betalen van zo'n 6 miljoen euro per jaar. Volgens de voorstellen zouden we dat ook in één keer voor eeuwig kunnen afkopen, nog in 2017, voor zo'n 120 miljoen euro. Dat is, zou je zeggen, niet heel erg realistisch. Maar het betreft helaas een serieus voorstel, dat nu ter inspraak voorligt. De wethouder (Eric van der Burg) wil dit nog voor de zomer aan de gemeenteraad voorleggen. We zullen de inspraakmogelijkheid uiteraard benutten en werken momenteel hard aan een stevige reactie. Zonder overdrijving kan je zeggen dat de toekomst van Samenwerking op het spel staat als dit voorstel zonder aanpassingen zou worden doorgevoerd.

Terug naar twee wat dorpsere punten. We krijgen regelmatig de vraag waarom woningen zo **lang leegstaan** alvorens ze opnieuw worden verhuurd. Dat gebeurt vooral als we een woning ingrijpend moeten verbeteren (wat het geval is als de vertrokken huurder er bijvoorbeeld twintig tot dertig jaar heeft gewoond). Dan start een lang traject. We moeten eerst bepalen wat er precies moet gebeuren. Daarna vragen we twee of drie aannemers om een offerte uit te brengen. We voeren altijd een asbestinventarisatie uit. Als er asbest wordt aangetroffen, wordt dat voorafgaand aan de verbouwing door een apart bedrijf verwijderd. We moeten daarvoor vergunning aanvragen, net als voor de gehele verbouwing (althans wanneer we iets wijzigen aan de plattegrond). Omdat het bij die vergunningaanvraag vaak gaat om monumenten, wil ook het gemeentelijk bureau monumentenzorg meekijken. Al met al zijn we gemiddeld al gauw zes maanden kwijt voordat de woning weer kan worden verhuurd. We zijn wel aan het kijken hoe we dit traject kunnen versnellen, wellicht door een andere manier van woningaanbieding, maar hopelijk ook door de gemeente zover te krijgen dat ze sneller kijkt naar een vergunningaanvraag.

31 Een tweede praktisch punt: we krijgen de laatste tijd vaker klachten over muizen en vooral **ratten**. Soms is dat het gevolg van problemen met rioleringen. Het kan ook te maken hebben met nieuw overheidsbeleid: de GGD wil bij voorkeur niet meer werken met bestrijdingsmiddelen en heeft als nieuw uitgangspunt dieren zo veel mogelijk te laten leven. *“Als er overlast ontstaat, gaan we samen met u op zoek naar de oorzaak en bespreken we duurzame maatregelen om hinder in de toekomst zo veel mogelijk te voorkomen”*, zo staat nu op de website van de GGD.

Hoe dan ook proberen we de problemen, al dan niet met de gemeente, te verhelpen. We schakelen hiervoor zo nodig een gespecialiseerd bestrijdingsbedrijf in. Maar het ongedierte is soms ook het gevolg van ons eigen vriendelijk gedrag: tuinenbezitters die vogels voeren (met vetbollen, zaden e.d.) trekken indirect ook andere beesten aan, doordat vogels vaak voer laten vallen. Strooi in ieder geval geen voer op het terras! En beperk het bijvoeren s.v.p. alleen tot strenge winterse dagen!

Amsterdamsche Coöperatieve Woningvereniging "Samenwerking" B.A.
Roelof Hartstraat 42, 1071 VK, Amsterdam, www.samenwerking.org, 020 66 285 84
Redactie: Jacques Bettelheim, Els van Eijden, Leo Pauw en Reinder Tonkens.
E-mail: samen@samenwerking.org
Ontwerp: joseph plateau. Fotografie: Pat Kockelkorn. Drukwerk: Straatsma PMS